

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie przestrzegania wymagań dopuszczania do użytkowania maszyn i urządzeń technicznych oraz funkcjonowania systemu potwierdzania kwalifikacji pracowników użytkujących maszyny i urządzenia techniczne

Rada Ochrony Pracy na posiedzeniu 19 lutego 2013 r. zapoznała się z materiałami dotyczącymi przestrzegania wymogów dopuszczania do użytkowania maszyn i urządzeń technicznych, a także skuteczności funkcjonowania systemu potwierdzania kwalifikacji pracowników, wykonujących czynności związane z użytkowaniem maszyn i urządzeń technicznych. Materiały zostały opracowane przez Urząd Dozoru Technicznego (UDT) oraz Państwową Inspekcję Pracy (PIP).

Zasady wynikające z prawa europejskiego w obszarze dopuszczania do użytkowania maszyn i urządzeń technicznych zostały wdrożone do prawa polskiego (Kodeks pracy, Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy, Ustawa o dozorcze technicznym).

21 lipca 2007 r. zostało także zawarte porozumienie między Głównym Inspektorem Pracy a prezesem UDT, w którym określono zakres współdziałania tych instytucji na szczeblach centralnym i terenowym.

Ogółem na 1 065 504 urządzeń objętych w 2012 r. dozorem technicznym zidentyfikowano 1868 urządzeń niezarejestrowanych, z czego 1237 zostało wskazanych przez PIP.

Liczba wypadków związanych z użytkowaniem urządzeń technicznych podlegających dozorowi technicznemu utrzymuje się w ostatnich latach w Polsce na podobnym poziomie (2011 r. - 114, 2012 r. - 113); wskaźnik liczby wypadków na 10 000 urządzeń wyniósł odpowiednio: 2011 r. - 1,13, 2012 r. - 1,06. Co charakterystyczne, dla urządzeń transportu bliskiego jest on dwukrotnie większy (2,23) niż średnia dla wszystkich urządzeń technicznych objętych dozorem UDT, a dla wózków jezdniowych podnośnikowych - ok. 3,5 razy większy (3,93 w 2012 r.). Przyczyną zdecydowanej większości nieszczęśliwych zdarzeń w latach 2004-2012 były błędy eksploatacyjne. Wśród nich, w przypadku wózków jezdniowych, przeważają błędy osób obsługujących (94%) i niewłaściwa organizacja miejsca pracy (73%).

Dane UDT dotyczące dominujących w statystyce wypadków zawinionych przez operatorów wózków jezdniowych podnośnikowych wskazują na istotne znaczenie dokumentu potwierdzającego kwalifikacje operatorów. Orientacyjnie: ok. 55 000 wózków obsługiwanych jest przez operatorów posiadających świadectwo UDT oraz ok. 70 000 wózków przez ok. 175 000 operatorów posiadających czynne imienne zezwolenia wydane przez pracodawców. Dominują wypadki zawinione przez operatorów z imiennym zezwoleniem na użytkowanie wózków (33 wypadki na 50 ogółem w 2012 r.). Niepokoi też fakt znacznego udziału w wypadkach (11 wypadków w 2012 r.) operatorów bez jakichkolwiek uprawnień, co wskazuje na zaniedbania pracodawcy w zakresie bezpiecznej organizacji pracy.

Urząd Dozoru Technicznego zwraca uwagę na istotne niedociągnięcie systemowe, jakim jest brak wymagań co do kompetencji ośrodków szkolących operatorów urządzeń technicznych. Diagnozę tę potwierdza Państwowa Inspekcja Pracy, uznając na podstawie wyników działań nadzorczo-kontrolnych przeprowadzonych w latach 2010-2012, a związanych z użytkowaniem urządzeń technicznych, że najczęściej odnotowanych nieprawidłowości dotyczy zachowań pracowników, którzy są niedostatecznie przygotowani do bezpiecznego wykonywania pracy.

UDT wskazał, że prokuratura najczęściej umarza postępowania w zgłaszanych przez Urząd przypadkach naruszania przepisów ustawy o dozorcze technicznym, a także innych przepisów (fałszowanie dokumentów technicznych, decyzji, zaświadczeń kwalifikacyjnych). Ponadto prokuratura nie uznaje UDT w tych postępowaniach za pokrzywdzonego, a jedynie za instytucję zgłaszającą zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, co przekłada się in. na brak możliwości złożenia zażalenia na postanowienie o umorzeniu.

Rada oceniła, że krajowy system zapewnienia bezpieczeństwa maszyn i urządzeń technicznych, nakładający obowiązek dopuszczania przez UDT określonych w Ustawie o dozorcze technicznym maszyn i urządzeń jest właściwy. Pozytywnie oceniono terminowe wykonywanie - mimo rosnącej liczby - badań urządzeń przez UDT. Niestety, nie przekłada się to na wzrost kultury bezpieczeństwa pracy zarówno pracodawców, jak i pracowników, czego przejawem jest utrzymująca się nadal duża liczba wypadków przy pracy.

Przyjęto też deklarację PIP i UDT o dalszej dobrej współpracy, polegającej m.in. na wzajemnym przekazywaniu informacji, co wpływa na poprawę bezpieczeństwa w szczególności poprzez identyfikację niezarejestrowanych urządzeń podlegających dozorowi technicznemu. Rada podkreśla, że uwagi wymagają kwestie bezpieczeństwa użytkowania dźwigów osobowych stosowanych w budownictwie mieszkaniowym, zaliczanych do tzw. urządzeń długoletnich, czyli akceptowanych przed 1 maja 2004 r. na podstawie nieaktualnych już przepisów. W tych przypadkach, w związku z brakiem innych podstaw prawnych, UDT odnotowuje w protokołach inspekcji informację o obowiązku dostosowania tych urządzeń do minimalnych wymagań BHP określonych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki (Dz. U. z 2002 Nr 191, poz. 1596, z póź. zm.).

W wyniku dyskusji nad przedstawionymi informacjami Rada Ochrony Pracy uznaje za wskazane:

1. Kontynuowanie ścisłej współpracy między UDT a PIP, ukierunkowanej na nadzór i kontrolę spełniania wymagań dotyczących szeroko rozumianego bezpieczeństwa i higieny pracy w dopuszczaniu i eksploatacji maszyn i urządzeń podlegających dozorowi, z uwzględnieniem kontroli przeprowadzanych wspólnie.
2. Zintensyfikowanie promocji systemu bezpieczeństwa technicznego, gdyż brak jego skuteczności mierzony jest liczbą wypadków i zdarzeń niebezpiecznych. Konieczne jest prowadzenie działań promocyjnych nie tylko przez instytucje działające w obszarze nadzoru i kontroli stanu bhp, ale także przez szerokie włączenie się środków masowego przekazu.
3. Zobowiązanie ministra gospodarki do ujednoczenia stanu prawnego określającego uprawnienia operatorów wózków jezdniowych podnośnikowych.
4. Skuteczne egzekwowanie zakazu użytkowania wózków jezdniowych z napędem silnikowym w pomieszczeniach zamkniętych, w których nie ma stałego monitorowania stężenia gazów toksycznych - ten zakaz Rada uważa za niezbędny.
5. Podjęcie działań zmierzających do nadania UDT statusu pokrzywdzonego w sprawach dotyczących naruszania przepisów ustawy o dozorze technicznym oraz konsekwentne stosowanie sankcji za naruszanie przepisów prawa związanych z eksploataowaniem urządzeń technicznych.
6. Kontynuowanie kontroli bezpieczeństwa dźwigów osobowych w budownictwie mieszkaniowym i przygotowanie do stopniowej ich wymiany.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Ochrony Pracy

Poseł Izabela Katarzyna Mrzygłocka

Warszawa, 19 marca 2013 r.